

«Морський диявол»

Настала задушлива січнева ніч аргентинського літа. Чорне небо вкрилося зорями. «Медуза» спокійно стояла на якорі. Нічної тиші не порушували ані плескіт хвиль, ані скрипіння снастей. Здавалося, океан спав глибоким сном.

На палубі шхуни лежали напівголі ловці перлів. Виснажені роботою і гарячим сонцем, вони перевертали-ся, зітхали, скрикували у важкій дрімоті. Руки і ноги у них нервово тремтіли. Може, уві сні вони бачили своїх ворогів -- акул. У ці спекотні безвітряні дні люди так стомлювалися, що, закінчивши лов, не могли навіть підняти човни на палубу. Втім, не було й потреби: ніщо не віщувало зміни погоди. І човни залишалися на ніч на волі, прив'язані до якорного ланцюга. Реї не було вирівняно, такелаж погано підтягнуто, неприбраний клівер ледь-ледь тріпотів від легенького подуву вітерцю. Вся палуба між баком і ютом була завалена купами мушель — перлових скойок, уламками коралового вапняку, мотузками, на яких ловці спускаються на дно, полотняними мішками, кули вони кладуть знайдені мушлі, порожніми діжками. Поряд із бізань-щоглою стояла велика діжка з прісною водою і залізним ковшем на ланцюжку. Навколо діжки на палубі виднілася темна пляма від розлитої води.

Час від часу то один, то інший ловець підводився, хитаючись у напівсні, і, наступаючи на ноги і руки

сплячих, чвалав до бочки з водою. Не розплющуючи очей, він випивав ківш води і падав, куди доведеться, ніби вилив не воду, а чистий спирт. Ловців мучила спрага: зранку перед роботою їсти небезпечно, — надто великий тиск відчуває людина у воді, — тому працювали цілий день голодні, поки у воді не ставало темно, і тільки перед сном вони могли поїсти, а годували їх солониною.

Вночі на вахті стояв індіанець Бальтазар. Він був найближчим помічником капітана Педро Зуріти, власника шхуни «Медуза».

Замолоду Бальтазар був відомим ловцем перлів; він міг пробути під водою дев'яносто і навіть сто секунд — удвічі більше за будь-кого.

«Чому? Тому, що в наш час вміли вчити і починали навчати нас із дитинства, — розповідав Бальтазар молодим ловцям перлів. — Я був десятирічним хлопчиськом, коли батько віддав мене в науку на тендер до Хосе. У нього було дванадцять учнів. Вчив він нас так: кине у воду білий камінець або мушлю і наказує: «Пірнай, діставай!» І щоразу кидає делалі глибше. Не дістанеш — відпигає багогом і кине у воду, мов цуценя: «Пірнай знову!» Так і навчив нас пірнати. Потім почав привчати до того, щоб ми звикали довше перебувати під водою. Старий, досвідчений ловець спуститься на дно і прив'яже до якоря кошика або сітку, а ми потім пірнаємо і під водою відв'язуємо. І поки не одв'яжеш, нагору не показуйся. А покажешся — дістанеш багога. Били нас нещадно. Мало хто витримав. Але я став першим ловцем на всю округу. Добре заробляв».

Постарівши, Бальтазар покинув небезпечний промисел. Його ліва нога була понівечена зубами акули, а бік йому пошматував якірний ланцюг. Він мав у Буенос-Айресі невеличку крамницю і торгував перлинами, коралами, мушлями та рідкісними морськими

дивовижами. Але на березі йому було нудно, тож старий частенько вирушав на лови перлів. Промисловці цінували його. Ніхто краще за Бальтазара не знав Ллатської затоки, її берегів і тих місць, де водяться перлові скойки. Ловці поважали його. Він умів догодити всім — і ловцям, і господарям.

Молодих ловців він навчав усіх таємниць промислу: як затримувати дихання, як оборонятися від нападу акул, а під добрий настрій — і того, як приховати від хазяїна рідкісну перлину.

Промисловці, власники шхун, знали і цінували його за те, що він умів із першого погляду безпомилково оцінювати перлини і швидко відбирати на користь господаря, тому його охоче брали з собою як помічника і порадника.

Бальтазар сидів на діжці і повільно курих товсту сигару. Світло від ліхтаря, прикріпленого до щогли, падало на його обличчя. Воно було довгасте, без вилиць, із рівним носом і великими гарними очима, — обличчя арауканця. Повіки Бальтазара важко опускалися і поволі піднімалися. Він дрімав. Але якщо спали його очі, то вуха не спали. Вони не спали і попереджали про небезпеку навіть під час глибокого сну. Але тепер Бальтазар чув лише зітхання і бурмотіння сплячих. З берега тхнуло гнилими молюсками — їх залишали гнити, щоб легше було виймати перлини з мушель; черепашку живого молюска відкрити нелегко. Людині незвичній цей запах видався б гидким, але Бальтазар не без задоволення вдихав його. Для нього, бурлаки, шукача перлів, цей запах нагадував про ралощі привільного життя і бентежні небезпеки моря.

Після вибірки перлин найбільші мушлі переносили на «Медузу». Зуріпа був ошадливим: черепашки він продавав на фабрику, де з них виготовляли гудзики і запонки.

Бальтазар снав. Скоро випала з ослаблих пальців і сигара. Голова схилилася на груди.

Але ось його свідомість вловила якийсь звук, що долинав здалеку з океану. Звук повторився ближче. Бальтазар розплюшив очі. Здавалося, хтось сурмив у ріг, а потім ніби бацьборий, молодий людський голос гукнув: «А!» — і потім на октаву вище: «А-а!..»

Мелодійний звук сурми не був схожий на різке звучання сирени пароплава, а веселий вигук зовсім не нагадував крик про допомогу. Це було щось нове, невідоме. Бальтазар підвівся; йому здавалося, ніби одразу посвіжішало. Він підійшов до борту і пильно оглянув гладінь океану. Безлюддя. Тиша. Бальтазар штовхнув ногою лежачого на палубі індіанця і коли той піднявся, тихо сказав:

— Кричить. Це, напевно, він.

— Я не чую, — так само тихо відповів індіанець-гурона, стоячи навколішки і прислухаючись. І раптом тишу знову розітнув звук сурми і крик:

— А-а!..

Гурона, зачувши цей звук, пригнувся, мов під ударом батога.

— Так, це, напевно, він, — сказав, брязкаючи зубами від страху.

Прокинулися й інші ловці. Вони сповзлися до освітленого ліхтарем місця, ніби шукаючи захисту від темряви у тьмяному промінні жовтуватого світла. Всі сиділи, притулившись один до одного, і напружено прислухалися. Звук сурми і голос ще раз пролунали вдалині, а потім усе стихло.

— Це він...

— «Морський диявол», — шепотіли рибалки.

— Ми не можемо більше залишатися тут!

— Це страшніше за акул!